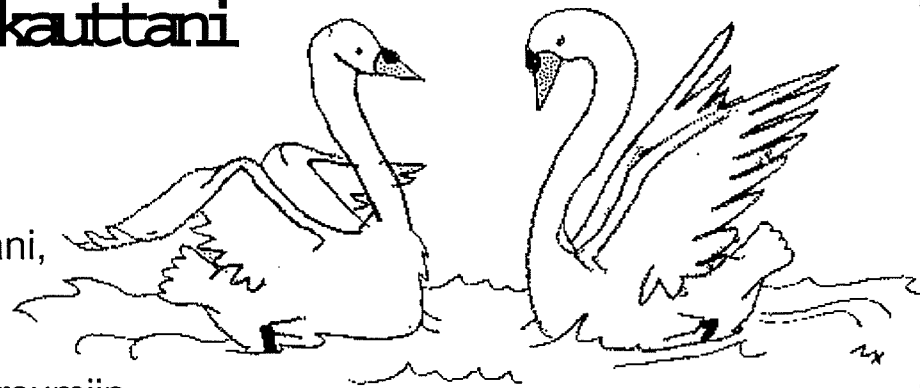

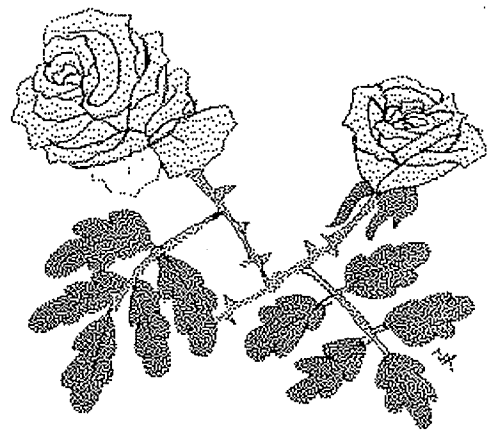
Sinä kuljet kauttani

Ritva Soininen

Minussa viivyt,
salaa lepäät sylissäni,
etkä ilmaise
vaan vaieten
kuljet kauttani universumiin,
yhdyimme herkkään hetkeen

Ja katso! Minä
tulen Sinuun
eikä muuta enää ole,
eikä tarvita,
vain ikuisuuden ajaton hymni
ylitsemme humajamassa

Pumpuliuni

Ritva Soininen

Koskaan päättymättä,
uneni pehmeä lempi,
kiedottuna pumpuliliinaan,
unelmakennot
peläten päivää.
Sinä olet siinä
nyt ja aina,
unessani tässä, ja
ikuisuudessa, kaukana poissa

TUNTOSARVI 27.vuosikerta, ISSN 0358-2280

Julkaisija: Suomen Kuurosokeat ry, Uudenmaankatu 28, 00120 Helsinki.
Puhelin (09) 5495 350. Tekstipuhelin (09) 5495 3526. Fax (09) 5495 3517.

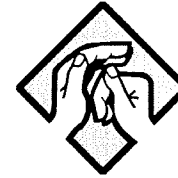
Päätoimittaja: Katri Pyykkö **Toimittaja:** Raili Karisaari

Toimitusneuvosto: Heli Huotarinen, Pekka Juusola, Ulla Kungas, Pentti Kähkönen (pj), Riitta Ruissalo, Raili Karisaari (siht), Katri Pyykkö.

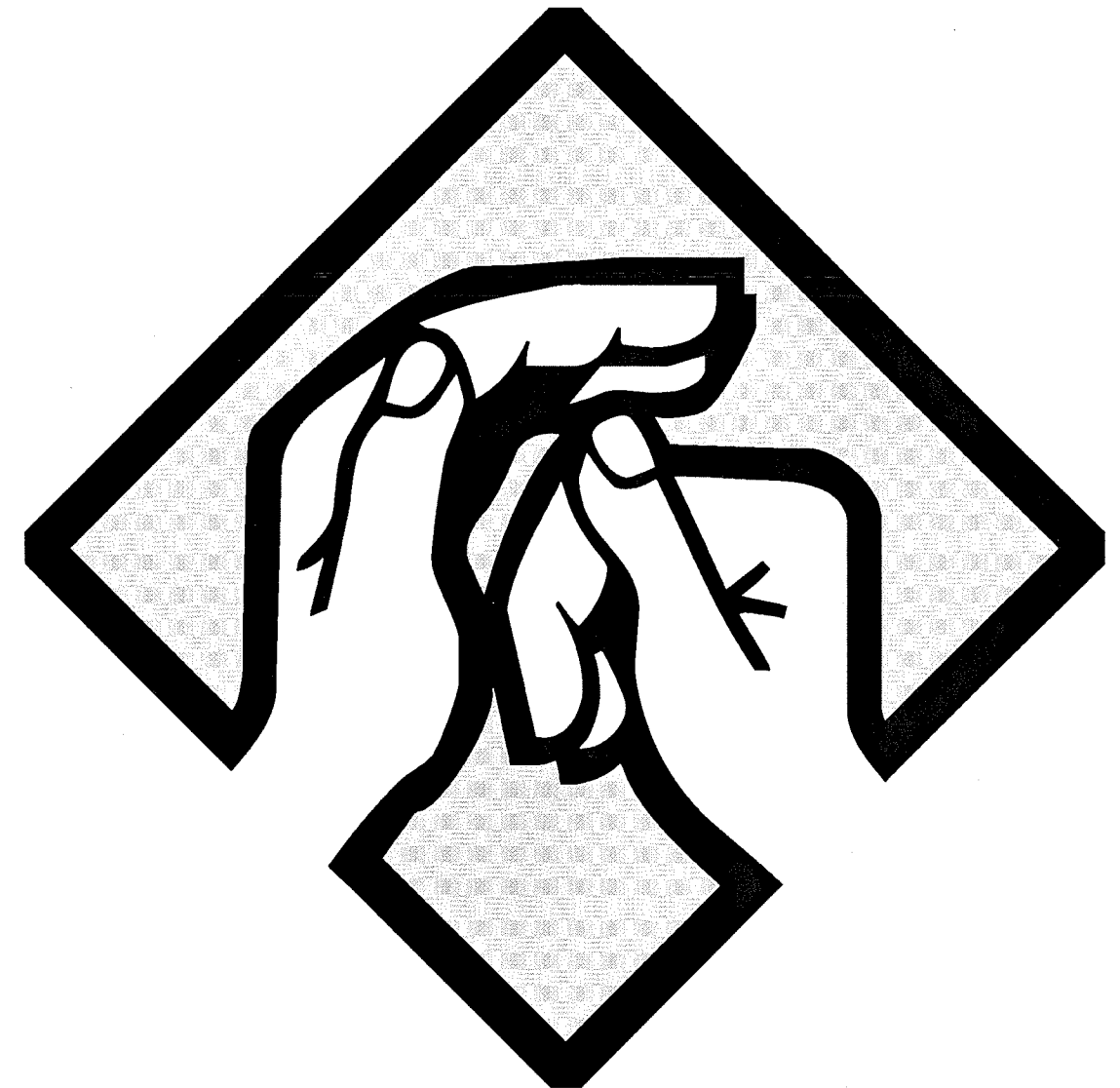
Vuosikerta 150 mk. Lehti ilmestyy 11 kertaa vuodessa isokirjoituksella, pisteillä, äänitteinä, videona, ruotsinkielisenä käännöksenä ja sähköpostina.

TUNTOSARVI

Suomen Kuurosokeat ry

Tammikuu 1/2001

Kommunikaatio – avain maailmaan

Suomen Kuurosokeat ry toiminut jo 30 vuotta

Sisältö

Viisi kysymystä	2
Kommunikaatio - avain maailmaan	3
Ympäristön kuvailua kehoon	4
Taktiilimerkkejä Tanskasta	5
Muista ehdottaa	7
Opiskelu kannattaa - Timo Peltomäen haastattelu	8
Posti suoraan kotiin	10
Leena Hassinen - hallituksen uusi asiantuntijajäsen	11
Seija Troyano kunnallispolitiikkaan Varkaudessa	12
Lukijankirje: Tulkinkäyttö- koulutus on tarpeellista	13
Lukijankirje: Potilaan oikeus horjuu	13
Lukijankirje: Euro tulee – oletko valmis?	14
Lukijankirje: Oma koti kallella	15
Lukijankirje: Haluan kiittää	15
Lukijankirje: Ratsastusta Ruotsissa	16
Ihmisten välinen rakkaus: Seksin kolme kerrosta: järki, tunne ja biologia	17
Runo: Sinä kuljet kauttani	20
Runo: Pumpuliuni	20

Kansi: Suomen Kuurosokeat ry:n uudistettu merkki. Merkin uudisti mainosgraafikko Tapio Haapanen.

Seuraava Tuntosarvi ilmestyy 14.2. Aineiston on oltava toimituksessa viimeistään 2.2.

Viisi kysymystä

1. Mikä on euron muuntokerroin?
2. Missä on Punkaharju?
3. Kuka oli Inger Lindgren?
4. Mikä urheiluseura osti jalkapalloilija Jari Litmasen?
5. Mitä tarkoittaa sana inflaatio?

1. Euron muuntokerroin on 5,94573. Jos asia maksaa **100 markkaa**, 100 jaetaan muuntokertoimella. Silloin saadaan hinta euroina eli **16 euroa ja 82 senttiä**. Jos joku asia maksaa **10 euroa**, se maksaa markkoissa 10 kertaa muuntokerroin eli pyöristettynä **59 markkaa 46 penniä**. Laskemista helpottaa, jos pyöristää muuntokertoimen kuuteen.

2. Punkaharju on Etelä-Savon maakunnassa, Itä-Savon talousalueella, Itä-Suomen läänissä. Savonlinna on naapurikaupunki.

3. Inger Lindgren oli järjestömme ensimmäinen puheenjohtaja vuodesta 1971 - 1974. Vuonna 1980 hänet kutsuttiin järjestön toiminnanjohtajaksi. Hän oli tehtävässä kesäkuuhun 1984, jolloin hän jäi sairauslomalle. Hän kuoli 2.1.1985.

4. Jari siirtyi Barcelonasta, Espanjasta Englantiin Liverpoolin-joukkueeseen.

5. Inflaatio tarkoittaa sitä, että rahan arvo laskee nopeasti. Silloin tavaroiden hinnat nousee nopeasti. Lainojen arvokin laskee. ■

Kommunikaatio – avain maailmaan

Suomen Kuurosokeat ry 30 vuotta

Tänä vuonna tulee kuluneeksi 30 vuotta siitä, kun Suomen Kuurosokeat ry perustettiin. 30 vuotta on pitkä aika. Tänä aikana on tapahtunut paljon.

Yhdistyksen toiminta on laajentunut paljon. Nyt toimintayksiköitä on 3 paikkakunnalla: Helsingissä, Jyväskylässä ja Tampereella, ja aluesihteeriverkosto kattaa koko maan. Työntekijöitä on viitisenkymmentä. On tehty paljon tärkeitä työtä – työtä kuurosokeiden ja muiden vaikeasti kuulonäkövammaisten hyvän, omaehtoisen elämän puolesta.

Kommunikaatio – avain maailmaan

Juhlavuoden teemaksi valittiin kommunikaatio. Onhan kommunikaatio se asia, joka pitää meidät elämässä kiinni ja estää syrjäytymästä.

Yhdistys aloittaa tänä vuonna myös projektin: **“Kuurosokeiden kommunikaation eri mahdollisuudet”**. Projektissa on tarkoitus tutkia kuurosokeiden käyttämiä kommunikaatiotapoja, aloittaa kommunikaatiokou-

luttajien koulutus sekä tuottaa materiaalia tätä koulutusta varten.

Lainaus juhlavuoden julkilausumasta kertonee olennaisimman:

“Kommunikaatio on ihmisten välisen vuorovaikutuksen perusta. Se on itsenäisen elämän perusta. Se on avain perheeseen, ystäviin, toimintaan, työhön, työyhteisöön, yhteiskuntaan, maailmaan. Se on perusoikeus.”

Paljon on tehty ja paljon saatu aikaan. Paljon on vielä työtä edessä kuurosokeiden tasavertaisen elämän turvaamiseksi. Johtotähtenä on edelleenkin: “Kuurosokeille hyvä, omaehtoinen elämä”!

Lämmin kiitos kaikille siitä tärkeästä työstä, mitä on tehty näiden vuosien aikana!

Toivotan yhdistyksellemme, sen jäsenistölle ja työntekijöille oikein hyvää juhlavuotta. Myös paljon onnea tuleville vuosille!

Lappeenrannassa 08. 01 2001

Seppo Jurvanen
puheenjohtaja ■

Ympäristön kuvailua kehoon

Riitta Lahtinen

Kiinnostaako sinua, miten ihmiset käyttäytyvät, kun keskustelet heidän kanssaan? Olen kerännyt eri maista ihmisten kokemuksia siitä, kuinka käyttäytymistä voidaan kuvata esimerkiksi keskustelutilanteissa.

Tulkki voi antaa sinulle merkkejä toisen käyttäytymisestä, jos kuuntelet kuulolaitteilla, induktiolla tai viitot, mutta et näe keskustelukumppanisi ulkoista käyttäytymistä. Sitä ovat mm. hymy, nyökkäys, tarkkaavainen kuuntelu tai katseen harhailu. Tulkki voi tehdä merkkejä kehoon eri paikkoihin. Viittovalle kuurosokealle niitä ei voi tehdä samaan aikaan viittoviin käsiin, mutta niitä voi tehdä olkapäähän tai selkään. Induktiota kuuntelevalle henkilölle merkit voi tehdä käteen tai selkään.

Merkkien avulla saat tietoa toisen henkilön käytöksestä heti. Silloin voit vastata siihen: hymyllä hymyyn, nyökkäyksellä nyökkäykseen. Voit itse sopia tulkin kanssa, mistä haluat saada tietoa ja minkälaisilla merkeillä. Merkkejä voi käyttää kaikkialla niin yksilökeskusteluissa, kerhotilanteissa kuin kokouksissa.

Myös ympäristön tapahtumia voidaan kuvata keholle. Näitä ovat esimerkiksi kahvitarjoilun alkaminen, montako henkilöä nousee seisomaan äänestyksessä kokouksessa, mistäpäin joku tulee tervehtimään, kuka tulee huoneeseen tai poistuu sieltä sekä muut yllättävät tapahtumat.

Ympäristöä, tiloja ja huoneita voidaan myös kuvailla merkeillä. Huoneen muoto, pöytien järjestelyt ja istumapaikat voidaan kuvata nopeasti selkään. Kun joku lähtee kesken kaiken, voidaan tämä ilmaista koskettamalla hänen "istumapaikkaansa" selässä merkillä, joka kuvaa kävelyä. Tämä on mielenkiintoista ja usein tärkeää oheisviestintää ympäristön tapahtumista. Niitä ei aina viitota tai puhuta induktioon.

Sosiaaliset pikaviestit ovat perhepiirissä käyttökelpoisia. Itsellä voi olla kehonimi. Se tarkoittaa tiettyä tapaa koskettaa toista henkilöä johonkin tiettyyn paikkaan. Minun kehonimeni on niskaan tehty nuttura. Teen merkin Russille. Näin hän tietää, että tulin lähelle, jos hän keskustelee jonkun toisen kanssa. Keskustelua ei

aina kannata keskeyttää. Muita hyödyllisiä viestejä ovat mm. käyn wc:ssä, täällä on tylsää, lähdetäänkö kotiin ja muut "salaiset tiedonannot", joista emme halua muiden tietävän.

Keholle voi kuvata myös tapahtumia ja asioita kuten kilpailuja tai taidetta. Edessä olevan maiseman piirtäminen selkään voi auttaa jäljellä olevaa toiminnallista näköä. Taulun voi piirtää myös puheen /viittomisen ohella. Nän mielikuvitus tulee käyttöön.

Opetin Ranskassa kuurosokeille eri tapoja kuvata maalauksia. Induktioon puhumisen ja kädestä käteen viittomisen lisäksi piirsimme selkään. Kuurosokeat saivat "kokea" maalauksen niin kauan kuin halusivat siihen tutustua. Teimme ryhmästämmä myös "taulut" jokaisen selkään. Liikkuminen kolmiulotteisesti tuli mahdolliseksi. Jokainen sai tietää, missä toiset ovat tai mihin he olivat siirtyneet. Kurssilaiset antoivat hyvää palautetta. "Parasta oli yhteisen toiminnan jakaminen. Se teki mahdolliseksi tasavertaisen osallistumisen."

Näitä menetelmiä on mahdollisuus kokeilla ja opiskella. Ensimmäinen ympäristön kuvauksen kurssi oli tammi-kuussa Kuurojen kansanopistossa Helsingissä. ■

Taktilimerkkejä Tanskasta Videon esittely

Katri Pyykkö

Tanskalaiset ovat julkaisseet videon "**Taktile signaler**" eli taktilimerkit. Tulkki voi tehdä taktilimerkkejä kuurosokean selkään tai olkavarteen sillä aikaa, kun tämä keskustele toisen henkilön kanssa. Sana taktili tarkoittaa käsin kosketeltavaa, tuntoon perustuvaa.

Videosta löytyy kolme kokonaisuutta, joita voi kuvailla kuurosokealle. Ne ovat muiden ihmisten mielialat, tilan kuvaaminen sekä erilaiset lyhyet viestit. Video vaikuttaa varmasti siihen, että Tanskassa monet kuurosokeat alkavat käyttää samoja merkkejä. Videossa on tanskankielistä puhetta, mutta pääosin se on tanskalaista viittomakieltä. Videon esimerkeissä on mukana ainoastaan täysin kuurosokeita henkilöitä.

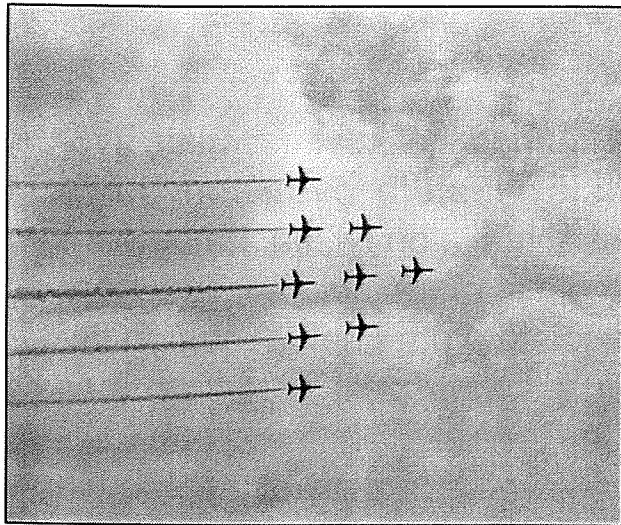
Suomessa **Riitta Lahtinen** kutsuu näitä merkkejä kehoviittomiksi, palautemenetelmiksi, käyttäytymisen ja ympäristön kuvaukseksi keholle. Menetelmää hän kutsuu haptiseksi kehon kosketusmenetelmäksi. Sanalla haptinen Riitta tarkoittaa kosketuk-

seen, liikeaistiin sekä oman kehon asentoihin perustuvan tiedon saamista. Haptiset kehon "merkit" antavat kosketuksen ja liikeaistin avulla kuurosokealle tietoa ympäristöstä sekä auttavat hahmottamaan omaa kehoa suhteessa muuhun ympäristöön. Ympäristön, tapahtumien ja ihmisten käyttäytymisen kuvailusta eri kehon osiin on hyötyä kaikille kuulonäkövammaisille, myös induktiokäytävälle tai henkilöille, joilla on rajallinen näkökenttä. Riitta on testannut niitä yhdessä kuurosokeiden kanssa jo pitkään. Hän tekee aiheesta tutkimusta.

Mielialamerkit

Videossa tanskalaiset esittelevät 12 merkkiä, joilla kuvataan yhden keskustelukumppanin tai suuremman ryhmän mielialaa. Merkit tehdään videossa aina kuurosokean selkään. Jos keskustelukumppani on "hapan", tulkki vetää etusormella ylösalaisin olevan puolikaaren kuurosokean selkään. Jos taas tämä on vihainen hän vetää selkään terävän ylösalaisin olevan v-kirjaimen. Merkeissä ilmaistiin "itkevä", "vakava", "pettynyt", "kylästynt", "hymyilevä", "naurava", "myöntävä", "kieltävä", "kysyvä" ja "ikävästynt".

Anita Palo on jo käyttänyt tällaisia merkkejä. Anita ei halua arvioida

Kuva: Anita Palo kuvasi lentonäytöstä kesällä Englannissa. Hän ei nähnyt paljon mitään. Kuvat nähneet ovat ihmetelleet, miten sotalentokoneet ovat kaikissa kuvissa keskeillä. Riitta Lahtinen tulkitsi koneiden liikkeitä Anitan selkään ja Anita tiesi, missä kohtaa koneet menevät. Näin kuvat onnistuivat.

tanskalaisten videota, koska jokainen maa ja jokainen kuurosokea voi itse kehittää omia merkkejä. Anita kertoo, että osa merkeistä muistuttaa hänen käyttämiään. Videossa merkit tehtiin hyvin selkeästi. Esimerkiksi itku ilmaistiin kahtena pitkänä viivana selkään. Anitan käyttämässä merkissä tehdään muutama lyhyt veto, josta tulee mieleen kyynel. Ne voi tehdä minne tahansa, ei pelkästään selkään.

Tilan kuvaaminen

Tanskalaisten videossa on monta esimerkkiä tilan kuvaamisesta. Tulk-

ki kuvaa kuurosokean selkään hallin ja sen jälkeen hotellihuoneen. Toisessa esimerkissä tulkki kuvasi suuren ruokailuhuoneen.

Anita kertoo, että huoneessa oleva tila pitää kuvata kuurosokean selkään niin päin kuin huone on suhteessa kuurosokeaan. Jos pitkä pöytä on vaakasuorassa, se piirretään vaakasuorassa. Kun vaihdetaan paikkaa, ja pöytä on pystysuorassa, se piirretään pystysuorassa. Näin voi ymmärtää, missä mikin asia on ja voi liikkua turvallisesti.

Lyhyet tiedonannot ja viestit

Lyhyet viestit ilmaisevat kuurosokealle, mitä tapahtuu. Tanskalaiset tekevät ne vain olkavarteen tai selkään. Riitta ja Russ ovat löytäneet monia paikkoja tehdä merkkejä: selkään, olkavarteen, reiteen, kämmeneen – tilanteen mukaan.

Tanskalaiset esittelevät merkit "haluatko kahvia?", "haluatko kakkua?", "lisää kahvia?", "otatko lisää juotavaa?", "otatko lisää ruokaa?", "menen vessaan", "valmis" (tai "tulinta- kaisin")", "lähdän kävelemään", "keskustelun keskeytys".

Tanskalaisten "haluatko kahvia?" kysymys on samanlainen kuin mitä Anita käyttää. Hierotaan kahvin viittoma vaikkapa olkavarteen. "Lisää kahvia?" kysytään tekemällä sama liike ja painamalla samaan kohtaan etusormella.

Keskeytys on myös samanlainen kuin mitä monet suomalaiset käyttävät. Käsi laitetaan rauhallisesti kuurosokean olkapäälle ja annetaan sen olla siinä. Anita kertoo, että silloin kuurosokea voi itse päättää, koska hän lopettaa keskustelun ja aloittaa sen keskeyttävän henkilön kanssa.

Merkkien tärkein anti on se, että kuurosokea saa muista ihmisistä, tapahtumista ja ympäristöstä tietoa, jota hän ei muuten saisi. Omia viittomia ja tällaisia merkkejä on käytetty perheissä kautta aikojen. ■

Muista ehdottaa Kulttuurihenkilöä!

Lähetä ehdotuksesi 23. helmikuuta mennessä järjestön tiedotukseen! Katso tarkemmat ohjeet Tuntosarvesta 12./2000 sivu 14.

Valinta vahvistetaan toimitusneuvoston kokouksessa 2. maaliskuuta. Vuoden 2000 Kulttuurihenkilö julkistetaan Kulttuuripäivänä 30.6. Punkaharjulla.

Opiskelu kannattaa

Timo Peltomäen haastattelu

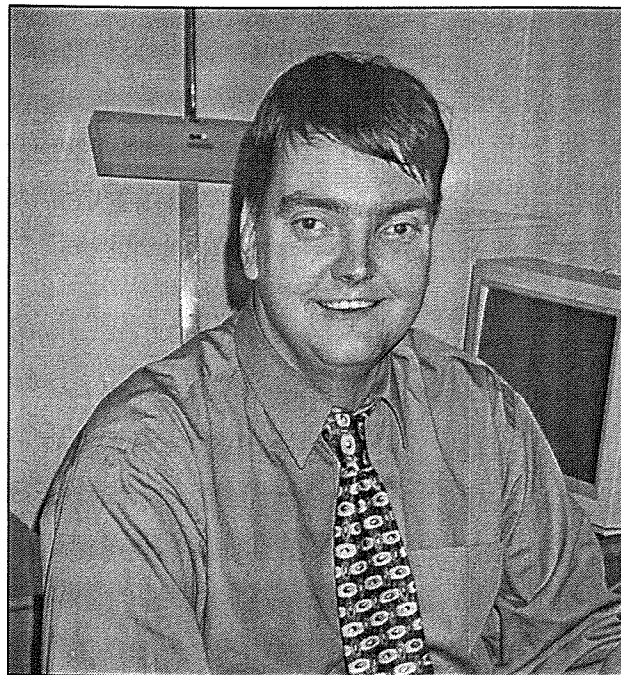
Katri Pyykkö

Timo Peltomäki valmistui syksyllä yhteiskuntatieteiden maisteriksi. Hän opiskeli Tampereen yliopistossa. Hän aloitti opintonsa vuonna 1986. Timo on nyt 35-vuotias. Timo naurahtaa, että eipä hänestä tullutkaan ikuista opiskelijaa.

Timo on tiennyt, että hänellä on usherin syndrooma. Vasta hiljattain hän on alkanut mieltää itsensä kuulonäkövammaiseksi. Kuulolaite on ollut käytössä puoli vuotta.

Timon pääaine oli sosiologia. Alun perin hän meni opiskelemaan yleistä historiaa, mutta vaihtoi sosiologiaan vuonna 1989. Sivuaineeksi hänelle tietysti jäi yleinen historia. Siitä hänellä on toiseksi eniten opintoja. Hän on opiskellut myös sosiaalipolitiikkaa ja suomen kirjallisuutta. Kirjallisuus on hänen harrastuksensa.

Timo halusi opiskella yhteiskunnallisia aineita. Taustalla on vammaisten asia ja vammaisten asema yhteiskunnassa. Myös valta, valtio ja yhteiskunnalliset rakenteet kiinnostavat Timoa.

Kuvassa Timo valmistujaisjuhlassaan. (Kuva: M.Puromäki).

Näkövammaisten koulutus

Timon lopputyön, pro gradu -työn nimi on "Näkövammaisten integroituminen koulutukseen ja työelämään". Hänen lähtökohtansa oli ajatus, että näkövammaisten koulutusjärjestelmä heikentää heidän koulutuksensa laajenemista ja monipuolistumista eri aloil-

le. Timo sanoo, että asetelma voi kuulostaa itsestään selvältä joillekin. Timo päätyi lopputulokseen, että näkövammaisille pitäisi suoda paremmat mahdollisuudet päästä kaikenlaiseen koulutukseen.

Näkövammaisten omaa koulutusjärjestelmää pitäisi myös kehittää. Tosin se kehittyi jo hiukan Timon tutkimuksen aikana. Esimerkiksi lähihoitajatutkinto perustettiin tänä aikana. Timon mielestä myös kuntohoitajien tai hierojien sijasta voitaisiin kouluttaa fysioterapeutteja. Osasta tutkintoja voisi tulla ammattikorkeakoulutason tutkintoja. Esimerkkinä hän mainitsee atk-alan tutkinnot. Kaiken kaikkiaan Timon mielestä tutkintojen tasoa pitäisi nostaa.

Timo kertoo, että näkövammaisten koulutustaso on keskimääräistä huonompi kuin muilla. Ammatit keskittyvät perinteisiin näkövammaisten ammatteihin. Timon mielestä koulutusmahdollisuuksia pitäisi laajentaa. Silloin näkövammaisilla olisi tulevaisuudessa mahdollista tehdä töitä mitä erilaisimmissa ammateissa.

Yliopisto-opiskelu

Eri tavoin vammaisilla henkilöillä on erilaisia ongelmia yliopisto-opiskelus-

sa. Timo kertoo, että alan valinnasta riippuu, kuinka paljon opinnoissa on luentoja, seminaareja, kurssitöitä tai kirjatenttejä. Esimerkiksi luennot perustuvat kuulemiseen. Seminaareissa keskustellaan opiskelijoiden seminaaritöistä. Jokaisella seminaarityöllä on opponenttina eli vastaan väittäjänä toinen opiskelija.

Timo kertoo, että joustamisen varaa opinnoissa on, mutta jouston mahdollisuuksia on jokaisen osattava hakea itse. Peruskurssien luennoista tuskin saa vapautusta, mutta opiskelutulkkihan on silloin paras ratkaisu kuulonäkövammaiselle. Monien muiden opintojen suorittamistavasta voi keskustella kurssin opettajan kanssa.

Timo itse sanoo, että hän on opiskellut sokeana, mutta jonkinlaisena kuulevana. Kuulemisessa on toki ollut pieniä ongelmia. Timo itse halusi vapautuksen kieliopinnoista. Opetus ei sopinut hänelle, koska kielenopiskelu perustui näkemiseen ja kuulemiseen täysin. Timo korvasi ne muilla opinnoilla. Timo huomauttaa, että se ei tarkoita sitä, etteikö hän olisi opiskellut kieliä. Tenttikirjoissa on paljon englannin- ja ruotsinkielisiä kirjoja, joten kielitaito on pakko hankkia. Timo uskoo myös, että mitä enemmän on vammaisia yliopisto-opiskelijoita, sitä

enemmän voidaan järjestää heille sopivaa opetusta esimerkiksi kieliopinnoissa.

Opiskelu vie aikaa

Timo kertoo, että aikaa opiskelu ottaa ainakin näkövammaisena opiskelevalta. Timo on tyytyväinen siihen, että hän on eläkkeellä. Näin hänellä oli mahdollisuus opiskella niin kauan kuin halusi. Tavalliset opiskelijat saavat opintotukea ja –lainaa vain viideksi vuodeksi.

Kuulonäkövammaisella opinnot venyvät jo materiaaliongelmiensa takia, kertoo Timo. Kirjoja on vaikea saada yliopistolta. Timo kertoo, että Näkövammaisten kirjaston kanssa asiat voi hoitaa. Siellä on nykyään lukijapalveluita ym. opiskelua helpottavia palveluita.

Mitä tulevaisuudessa?

”Sitähän ne kaikki kysyy”, Timo naurahtaa. Timo sanoo, että on vaikea sanoa, mihin hän ryhtyy.

Mahdollisuuksia tuntuu avautuvan paljon enemmän nyt opintojen myötä. Häntä kiinnostaa sosiaaliala, vapaaehtoistyö tai vammaistyö ja järjestötyö. ■

Posti suoraan kotiin

Postin voi saada kotiin sisälle kannettuna ilmaiseksi. Asiasta antoi viikin Riitta Ruissalo. Lääkärintodistuksen tai Kelan lausunnon avulla voi oman postin saada maksuttomasti kotiin ovelle asti. Muuten postinjakajan reitiltä poikkeaminen maksaa.

Erikoissuunnittelija Lasse Yläneva kertoo, että postin saa kotiin, kun ilmoittaa siitä. Ensin otetaan yhteys oman postitoimiston jakeluesimieheen. Soita numeron 9800-7100. Se on postin yleinen palvelunumero. Kerro postinumerosi, he kertovat kuka on oman alueesi jakeluesimies. He voivat myös yhdistää puhelusi jakeluesimiehelle heti.

Voit myös kirjoittaa pyynnön ja lähettää sen. Osoita se postitoimistosi jakeluesimiehelle. Voit laittaa mukaan Kelan tai lääkärin lausunnon jo nyt tai antaa ne, kun postista tulee joku käymään.

Laita kirjeeseen myös omat yhteystiedot. Kerro myös, miten Sinuun on paras ottaa yhteyttä. Jakeluesimies ottaa Sinuun yhteyttä tai tulee käymään. Hän selvittää, mihin posti tuodaan jatkossa. ■

Leena Hassinen

hallituksen uusi
asiantuntijajäsen

Katri Pyykkö

Kasvatustieteiden maisteri **Leena Hassinen** on tänä vuonna toinen uusista asiantuntijajäsenistä Suomen Kuurosokeat ry:n hallituksessa. Hän työskentelee Honkalampisäätiössä Joensuussa. Hän on klinisen tutkimus- ja kuntoutusyksikössä kuurojen ja kuurosokeusasioiden erityisasiantuntijana.

Leena kertoo, että häntä pyydettiin asiantuntijajäsenehdokkaaksi hänen työnsä takia. Hän on työssään paljon tekemisissä kuurosokeiden kanssa. Pääsyy ehdokkuuteen oli ehkä se, että vuosi 2001 on juhlavuosi ja teemana kommunikaatio, arvioi Leena. Hän on ollut aikaisemminkin järjestön hallituksen jäsen.

Tällä hetkellä Leena on psykoterapiakoulutuksessa, jossa kuurosokeus on hänellä erityisalueena. Hän tekee Joensuun yliopiston erityispedagogiikan laitokselle tutkimusta kuurosokeiden psykoterapiasta. Tällä hetkellä hän ei vielä osaa sanoa, tuleeeko työstä lisensiaattityö vai väitöskirja.

Leenaa kiinnostaa mielenterveys tällä hetkellä paljon. Hän ei aio jäädä pelkästään kuurojen ja kuurosokeiden terapiatyöhön, vaikka he tulevat olemaan hänelle suuri asiakasryhmä. Leena on viittomakielentaitoinen.

Leena on keskustellut paljon kuurosokeiden kanssa. Hän tuntee kuurosokeutta. Hän ymmärtää, mistä ihmiset puhuu, kun he puhuvat kuulonäkövammastaan ja myös sen vaikutuksista.

Leenalla on tällä hetkellä sellainen olo, että hän haluaa syventää omaa kuurosokeusasiantuntemustaan. Hän haluaa käyttää tutkimustaan tässä hyväksi, jatkossa terapiatyötään. Leenalla on punertavaksi värjätyt lyhyet hiukset. Hän on 157 senttiä pitkä ja 43-vuotias. Hänellä on bullmastiffi-rotuinen koira. ■

Seija Troyano kunnallispolitiikkaan Varkaudessa

Katri Pyykkö

Seija Troyano oli kunnallisvaaleissa ehdokkaana Varkaudessa. Hän oli Suomen Kristillisen Liiton listalla. Hän pääsi puolueensa toiseksi varavaltuutetuksi ja mukaan lautakuntatyöskentelyyn.

Seija olisi halunnut sosiaalilautakuntaan, mutta hänelle sanottiin, että hän on jäävi. Kuulonäkövammaisena henkilönä hän käyttää palveluja, joista sosiaalilautakunnassa päätetään.

Seija pääsi mukaan tekniseen lautakuntaan, jossa päätetään jätehuollosta, aurauksesta, katuvaloista, teistä, kaduista ja monista muista tärkeistä asioista. Asiat ovat tärkeitä ja ne kiinnostavat kuntalaisia paljon.

Teknisen lautakunnan jäsenten nimet julkaistiin paikallislehdessä. Seija kertoo, että sen jälkeen hänetkin on pysäytetty jo kymmenisen kertaa ja pyydetty viemään terveisiä lautakuntaan monenlaisista asioista.

Seija kävi joulun välipäivinä tutustumassa myös valtuustosaliin. Kaupungintalon vahtimestari näytti hänelle paikkoja ja kertoi, missä eri puolueiden valtuutetut istuvat. Hän tarjoutui myös asentamaan induktion saliin valmiiksi päivinä, joina toista varavaltuutettua tarvitaan paikalla. Vahtimestarille induktio oli tuttu asia. Hän on asentanut sen myös vammaisneuvoston kokouksiin.

Seija kertoo, että hän voi nykyisin luontevasti ottaa yhteyttä tutuiksi tulleisiin ihmisiin, jotka istuvat eri lautakunnissa, kaupunginhallituksessa ja valtuustossa, jopa eduskunnassa. "Viimeksi tänään laitoin sähköpostia yhdelle kaupunkimme kansanedustajalle".

Seija Troyano on edelleen myös Suomen Kuurosokeat ry:n hallituksen jäsen. Hän on ollut hallituksessa jo pitkään, 10 kautta. Yksi vuosi oli välissä taukoa. ■

Lukijan kirjeitä

Tulkinkäyttö- koulutus on tarpeellista

Ulla Kungas, hallituksen jäsen

Olemme todella tulkinkäyttökoulutuksen tarpeessa. Se on sama, olemmeko vanhoja vai uusia tulkinkäyttäjiä. Vain koulutuksessa voimme vaihtaa ajatuksia ja kokemuksia sekä oppia uutta oppia. Koulutus voi parantaa meidän kaikkien tulkin käyttötaitoasekä parantaa toisen tulkin käyttäjän kohtaamisen laatua.

Tulkkiasiaa voi ajatella laajasti. Tulkinkäyttäjiä on monenlaisia ihmisiä: on kuurosokeita, kuulonäkövammaisia, kuuroja, huonokuuloisia, kehitysvammaisia, cp-vammaisia, ihmisiä, joiden aivoissa kommunikaatio alueet eivät toimi. Myös ulkomaalaisia tarvitsevat tulkkeja. Jokaisella näistä on omat tarpeensa tulkkia kohtaan.

Meilläkin on omat ryhmämme. Emme ole myöskään samanlaisia minkään toisen ryhmän kanssa. Jokaisella meistä on omat tarpeem-

me. On vain katsottava, minkälainen tulkinkäyttö on itselle sopivaa. Jokainen käyttää itselleen sopivaa tapaa ja silti meidän on kommunikoitava vielä keskenämme. Järjestön kokouksissa on tärkeää, että kokouksen puheenjohtaja ilmaisee omat vaatimuksensa tulkin käytössä. Se parantaa kokouksen kulkua.

Meillä viittomakielisillä tulkin käyttötavat kehittyvät jo lapsuudessa. Toisilla kuulonäkövammaisilla tulkinkäyttö alkaa vasta myöhemmin aikuisiässä. Heillä on omat tapansa käyttää tulkkia. ■

Potilaan oikeus horjuu

Marjo Nurminen

Potilaiden oikeudet horjuvat entistä enemmän. Viimeisten vuosien aikana Keski-Suomen Keskussairaalas-
sa on tehty suuria leikkauksia. Potilaiden hoito on kärsinyt. Mm. silmätautiosasto on lakkautettu kokonaan. Henkilökuntaa on vähennetty poliklinikalla. Ammattitaitoiset ja parhaimmat silmälääkärit ovat lähteneet yksityiselle sektorille.

Kun menen keskussairaalaan, saan jatkuvasti uusia, opiskelevia ja vas-

tavalmistuneita silmälääkäreitä tutki-
maan silmiäni. Koskaan ei ole samaa
lääkäreitä. Joka kerta saan selittää,
mikä silmiäni vaivaa. Lääkärit eivät
tunne sairauttani, Riegerin syndroo-
maa. Se on harvinainen sairaus ja
sitä sairastaa noin 13 ihmistä Suo-
messä.

Sairauteeni kuuluu synnynnäinen
vaikeasti hallittava silmänpainetau-
ti. Sitä pitäisi valvoa jatkuvasti aina
sama ja pätevä lääkäri. Mutta sai-
raalan resurssit eivät riitä. He eivät
pysty järjestämään omaa lääkäriä.
Lisäksi silmänpaineen vuorokausi-
käyrä pitäisi ajoittain mitata sairaa-
lassa osastolla. Nyt, kun osasto on
lakkautettu, ei silmänpaineen valvon-
taa voida tehdä. Painetta voidaan
mittailla vain, jos istun poliklinikalla
aamu 8:sta iltapäivään. Tietenkään
leposijaa eikä ruokaa tarjota. Omat
eväät mukana.

Minun silmät vaativat myös yötark-
kailua, koska paineet nousevat öisin.
Öisin ei enää ole mahdollisuuksia
tehdä mittauksia. Vain jos paineet
ovat todella korkealla, voidaan istua
yöllä ensiavussa. Mutta, jos paineet
ei anna oireita, niin näkö menee sa-
lakavalasti menojaan.

Kukaan ei tunnu olevan enää vas-
tuussa. Lääkkeitä määrätään oman
tunteksen mukaan. Onko tämä

potilaan oikeutta? Meidät jätetään
oman onnemme nojaan ja laskute-
taan turhan takia suuria poliklinikka
maksuja. Tuntuu siltä, ettei viimeises-
tä näön jäänteestä enää välitetä. ■

Euro tulee – oletko valmis?

Unto Honkanen

Varsin monet ajattelevat, että eurot
tulevat vasta 1.1.2002. Setelit ja
kolikot vaihdetaan euroiksi silloin
kahden kuukauden aikana. Mutta las-
kutuksessa euro tulee käyttöön osit-
tain jo nyt.

Varsin monet yritykset ja yhdistykset
siirtyivät kirjanpidossaan ja laskutuk-
sessaan käyttämään euroa jo nyt,
vuoden alusta. Esimerkiksi vakuutus-
yhtiö Pohjola lähettää laskunsa jo
vain euro-summilla varustettuna. Jo-
kaisen on siis syytä tarkistaa lasku-
ja maksaessaan, kumpi valuutta las-
kuun on merkitty.

Jos maksaa laskunsa kotipäätteel-
lä, pankkien maksuohjelmissa on
markkasumman jälkeen valinnainen
kenttä, jonka oletusarvo on mk eli
markkaa. Sen voi muuttaa euroksi
joko hiirellä klikkaamalla tai painamal-
la alanuolta. Jos euroina maksetta-
van laskun valuuttalajia ei muuta jää

maksettu summa yhteen kuudes-
osaan todellisesta. Laskuttaja saat-
taa silloin periä myöhästymiskorkoa
tai ylimääräisiä viivästymismaksuja.
Vastaavasti markkaperusteiset las-
kut on syytä maksaa edelleen mark-
koina. Muuten maksaa kuusi kertaa
suuremman summan. Ylimääräisen
maksun takaisin saaminen voi olla
vaikeata.

Osakekauppa on tapahtunut euroina
jo tämän vuoden ajan. Siitä annetta-
vat tositteet ja tilastot julkaistaan
euroina.

Markan ja euron muuntokertoimena
käytetään lukua 5.94573. ■

Oma koti kullan kallis

Juhani Ylläsjärvi

Muutin seitsemän vuotta sitten Tam-
pereelta omille juurilleni, Ylläsjärven
kylään, omalle mökille Kittilään. Yl-
läsjärven kylä on Kolarin ja Kittilän
rajalla. Minun mökkini on Kittilän puo-
lella. Isäni koti on Kolarin puolella. Olen
syntynyt Kolarissa.

En ole katunut ratkaisua muuttaa.
Asuin palvelutalossa Tampereella
neljä vuotta.

Olen nauttinut omasta kodistani. Sain

otteen itsenäisyydestä. Opin laitta-
maan itse ruokaa. Se oli pakkotilan-
ne. Tampereella en oikein oppinut,
koska siellä oli kaikki valmiina. Itse-
näinen elämä on antanut sisältöä. Ei
tarvitse olla riippuvainen toisesta ih-
misestä. Siskot ja kunnan siivoojat
panevat alulle, minä hoidan loput.

Minun mökkini on kauniissa luonnos-
sa, järven rannalla. On koivuja ja kuu-
sia. Pienenä poikana haaveilin, että
teen joskus järven rannalle mökin.
Haave toteutui. Pienenä poikana uin
paljon. Olen saanut maksettua kaik-
ki. On helppo asua. On puhelin, säh-
kö ja vesi. Talvella teen lumitöitä. ■

Haluan kiittää

Suomen Kuurosokeat ry:tä ja Näkö-
vammaisten Keskusliittoa minulle
myönnetyistä pronssisista ansio-
merkistä. Olin todella iloinen huomi-
on osoituksesta.

Minulle nämä vuoden kuurosokeiden
parissa ovat olleet rakasta aikaa.
Muistossani oikein itken. Meidän
reippaus ja iloisuus näkyy päältäpäin.
Rakkaat ystävät, toivotan teille kai-
kille Ihmisyyttä ja Onnellisuutta alka-
valle Uudelle Vuodelle 2001. Hilka
Kasurinen, Justiina. ■

Ratsastusta Ruotsissa

Riku Virtanen

Ruotsin nuorten kuurosokeiden yhdistys (DBU) järjesti viime kesänä kaksi ratsastusleiriä Örebrossa. Sain kutsun yhdistyksen puheenjohtajalta **Linda Erikssonilta** jo joulukuussa 1999. Innostuin lähtemään toiselle leireistä. Se pidettiin **Frötuna Gård** –nimisellä maatilalla, jossa on 15 hevosta. Maatila sijaitsee Fellingsbrossa. Se on puolen tunnin ajomatkan päässä Örebrosta ja parin sadan kilometrin päässä Tukholmasta. Koska tunsin Lindan entuudestaan, ei ollut vaikeaa lähteä ainoana suomalaisena ruotsalaisten leirille.

Tapasin Lindan ja hänen kuuron tulkinsa **Annetten** Örebrossa. Lounastimme pienessä katuravintolassa. Kävimme katsomassa Örebroa linnaa. Se vaikutti suuremmalta kuin Turun linna. Se on peräisin 1400-luvulta. Sitten kiertelimme kaupungilla pari tuntia. Lopulta huristelimme Fellingsbrohon Annetten autolla.

Vihdoinkin olin perillä – mutta missä? Olin tullut Ruotsiin viikoksi **leirille**. Ihmeekseni asuntona oli **kartano**. **Bebbe**-emäntä otti meidät vastaan.

Hän näytti meille valoisat ja melko tilavat huoneemme. Muutaman tunnin kuluttua lähdimme ensi kertaa talleille. Meille esiteltiin tallin hevosia. Hevoset ovat puoliverisiä ratsastushevosia.

Leirillä harjasimme hevoset ja ratsastimme maneesissa eli ratsastushallissa puoli tuntia kaksi kertaa päivässä. Ratsastin koko viikon ajan **Kantat**-nimisellä hevosella. Se oli 21-vuotias ja tummanruskea, kookas ruotsinpuoliverinen. Nuoruudessani olen ratsastanut enemmänkin, mutta nyt on ollut pitkä tauko. Alku olikin totuttelua hevoseen ja sen selässä istumiseen. Jännitystä ratsastuksessa ei kuitenkaan ollut. Kantat oli rauhallinen ja tottelevainen ratsu. Maanantain kävelyvauhdista pääsin tiistaina raviin, ja lopulta torstaina ja perjantaina jo laukkaan.

Leirin alkupuolella iltaisin oli teoria-tunti. Bebbe kertoi meille hevosroduista ja ratsujemme historiasta. Kantat on ollut tv-tähti. Hevosroduista jäi mieleen erottelu lämminverisiin, puoliverisiin ja kylmäverisiin rotuihin.

Tutustuimme myös Hembygdsgårdenin museoon. Sieltä jäivät parhaiten mieleeni husaari- eli eräänlaisen ratsastusrykmentin ratsastajan varusteet. Kypärissä oli saksalaisille tyypillinen piikit kypärän kärjessä. Satu-

lat olivat painavampia ja kovempia kuin nykyiset. Ehkä erikoisin museon esineistä oli koiran piikkikaulapanta. Sen avulla torjuttiin metsän petoja.

Keskiviikkona ilma oli upea. Aurinko paistoi, mutta illalla tulkkini ja Annette tulivat likomärkinä kauppareissulta. Sade oli yllättänyt heidät. Rae-kuuroja olikin viikon aikana useita, yleensä iltaisin. Sää oli muuten samanlainen kuin Suomessa. Ihmettelin hyttysten vähäistä määrää.

Viimeisenä iltana oli suunnistuskilpailu maatilan alueella. Kilpailussa oli hevosiin tai leiriin liittyviä kysymyksiä. Vastaukset olivat helppoja, osan keksi arvaamalla. Ei tosin kaikkia. Kilpailun jälkeen rupattelimme.

Kotimatkan aika koitti lopulta. Viikko oli kulunut liiankin äkkiä. Tukholmassa minua oli vastassa Lauri Jalavan poika. Hän oli minun ikäiseni nuorukainen. Hänen kyydissään pääsin Tukholman lähellä, Tumbassa asuvan Lauri luokse. Lauri on sukujuuriltaan suomalainen kuurosokea. Olemme tavanneet aikaisemmin tietokoneisiin liittyvissä tilaisuuksissa. Oli ilahduttavaa tavata hänet jälleen muutaman vuoden tauon jälkeen.

Leiriltä jäi paljon hyviä muistoja. Suosittelen tällaista matkaa muillekin suomalaisille! ■

Ihmisten välinen rakkaus

Seksin kolme kerrosta: järki, tunne ja biologia

Katri Pyykkö

Erja Korteniemi-Poikela valittiin viime vuonna 2000 Vuoden Kehittäjäkättilöksi. Hän on kättilö, terveydenhoitaja ja seksuaalineuvoja. Erja on tehnyt kirjan Seksuaalisuuden portaat yhdessä lastenpsykiatri **Raisa Cacciatoren** kanssa. Kirjanen on peruskouluja varten seksuaalisesta tunne-elämästä.

Erja oli puhumassa seksuaalisuudesta Lapin kerhojen tapaamisessa. Erja kertoi tulkeille etukäteen, että viittomat etsitään ryhmässä. Ryhmästä nousi esiin seksuaalisuuden kolme kerrosta: järki, tunne ja biologia. Tulkit hakivat viittomia. Lapin kerholaiset puhuivat rohkeasti.

Aluksi pohdittiin, koska saatiin tietää, miten lisääntyminen tapahtuu. Kerholaisille asia on selvinnyt, kun koirat parittelivat tai lehmät synnyttivät tai kun pienempiä sisaruksia syntyi. Tieto saatiin luonnosta. Kukaan ei osannut sanoa, koska sai tietää, mistä vauvat saavat alkunsa. Sitten pohdittiin tunteita, rakastumista, ihastumista ja seurustelua.

Seksuaalisuuden portaat

Erjan ja Raisan kirjassa seksuaalisuuden portaita on kaikkiaan yhdeksän. Ihmiset liikkuvat niillä koko elämänsä ajan edestakaisin. Aikuisuudessa eletään kaikilla portailla. Jokaisessa rakkaussuhteessa ihminen käy niitä läpi; ei välttämättä kaikkia, mutta joitain. Aina ihminen ei etene viimeisille portaille. Millä portaalla ihminen onkaan, elämä voi olla hyvin tyydyttävää ja mukavaa.

1. porras: Pieni lapsi haluaa mennä naimisiin isänsä tai äitinsä kanssa.

2. porras: Julkkisrakkaus on yleisesti hyväksyttyä. Rakkauden kohde on haaveilua ja kokemukset kuuluvat mielikuvitusmaailmaan. Myös porno seksikuvineen liittyy tälle portaalle. Oikeasti ei halua kokea mitään, mutta omassa mielikuvituksessa voi nauttia kaikenlaisesta seksistä. Nämä mielikuvat auttavat monesti rentoutumaan myös rakastelutilanteessa.

3. porras: Tuttu – salattu -vaiheessa rakkauden kohde on lähellä, silti kaukana. Hänestä ei kerrota kenellekään. Rakkauden kohde on oikeasti mahdollinen kumppani. Tästä vaiheesta eteneminen on vaikeinta homoseksuaaleille, jotka ovat rakastuneita omaa sukupuoltaan olevaan henkilöön.

4. porras: Kaverille kerrotusta rakkauden kohteesta halutaan jo palau-

tetta. Onko se hyvä? Onko se sopiva?

5. porras: Tykkään sinusta –vaiheessa pohditaan, miten viestin saa rakkauden kohteelle tiedoksi. Aloitteen tekeminen on aina yhtä vaikeaa. Mukana on pelko siitä, että toinen ei vastaakaan tunteeseen.

6. porras: Käsi kädessä -vaihe on rakastumisen huumaa. Se on suurta hämmennystä.

7. porras: Suutele minua –vaiheessa edetään seurusteluun. Siihen liittyy yhteinen seksuaalinen kiihottuminen.

8. porras: Mikä tuntuu hyvältä –vaiheessa kehot keskustelevalle. Toisen rajat on selvillä, ja kunnioitetaan toisen kehoa. Epäonnistumisenkin on sallittua: se ei vaikuta rakkaussuhteeseen.

9. porras: Rakastelu-vaiheessa halutaan yhteenliittymistä. Kunnioitus on vastavuoroista. Joillekin vaihe on sallittu vain avioliitossa. Jokainen lapsi on Jumalan lahja. Halutaan yhdyntää, halutaan lapsia. Jotkut ihmiset käyttävät ehkäisyvälineitä rakastellessa, koska eivät halua lapsia.

Keho, vartalo

Erja kertoo, että kurssilla puhuttiin paljon kehosta eli omasta vartalosta ja siitä miten tytöt kasvavat naisiksi, pojat miehiksi. Tytöt ja pojat kehittyvät eri tavalla ja eri aikaan. Lopulta kuitenkin sukupuolten välillä ei ole suuria eroja. Erot ovat yksilöllisiä. Jumala loi meidät erilaisiksi, ainutlaa-

tuisiksi. Jokaisen sormenjälkikin on erilainen.

Erja sanoo, että omaa kehoaan on rakastettava. Seksuaalisuudessakin on tärkeintä rakastaa omaa itseään. Vasta sen jälkeen voi antaa itsensä. Seksuaalisuus on paljon muuta kuin pelkkä yhdyntä. Yhdyntä ei aina edes sisälly rakasteluun.

Kurssilla puhuttiin myös siitä, jos ei löydä itselleen elämänkumppania. Silloin ratkaisu voi olla itsehyväily. Erja puhuu mieluummin itsehyväilystä kuin itsetyydytyksestä. Itsehyväilyyn voi kuulua niin itsensä hyväily kuin vain hyvän olon hakeminen vaikka kaunistautumisesta, hiusten harrauksesta yms.

Itsetyydytys taas on hetkellistä tyydytyksen hakemista, orgasmin tavoittelua. Se on itsensä kanssa rakastelmista. Sitä ei ole kuitenkaan mikään pakko harrastaa. Joillakin uskontokin kieltää sen. Erja neuvoo, että pitää miettiä, mikä suhde itsellä on itsetyydytykseen ja toimia sen mukaan.

Ikääntyminen

Ikääntyessä seksuaalisuus voi muuttua. Tarvitaan enemmän läheisyyttä. Kädestä pitäminen, suukottelu ja halailu voi riittää, mutta ei kaikille. Toiset haluavat intohimoista rakastelua

vanhuksenakin.

Miesten ikääntymisen ongelmia ovat erektiohäiriöt. Se tarkoittaa sitä, että miehen penis ei jäykisty niin, että yhdyntä olisi mahdollinen. Silloin kannattaa keskustella lääkärin kanssa, sanoo Erja.

Naisten ongelma on limakalvojen kuivuminen vaihdevuosien jälkeen. Silloin liukasteet ovat paras apu. Vesi-liukoiset rasvat ovat parhaita. Ennen vanhaan käytettiin lypsyrasvaa eli Tummelia, mutta mikä tahansa rasva käy, jos se tuntuu hyvältä. Vaihdevuosien tuomiin ongelmiin voi saada myös hormonihoitoa. Apua kannattaa hakea lääkäriltä.

”Nuorena haluttaa enemmän kuin pelottaa, vanhempana pelottaa enemmän kuin haluttaa” sanoi yksi kurssilaisista.

Haluttomuutta on sekä naisilla että miehillä melkein yhtä paljon, kertoo Erja. Jos toinen haluaa, toinen ei, voi tehdä yhteisen sopimuksen. Haluton osapuoli tekee aloitteen, antaa jonkun merkin. Kun asia on sovittu, kummankaan ei tarvitse pelätä tilannetta.

Erja muistuttaa, että rakastelu on kehojen keskustelua, kommunikaatiota, jossa kaikkein tärkein aisti on tuntoaisti. Mutta tärkein asia ihmisen seksuaalisuudessa on rakastaa itseään. ■